

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ
І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАІЧЫННІКАМІ

№ 12 (697)

Люты 1963 г.

Год выдання 9-ы

«МАРС - I» у палёце

У перыяд з 31 студзеня па 5 лютага з аўтаматычнай станцыяй «Марс-1» былі праведзены чарговыя сеансы радыёсувязі. З борта станцыі па тэлеметрычных каналах атрымана навуковая інфармацыя, а таксама даныя аб рабоце сістэм і агрэгацый станцыі.

На 9 гадзін раніцы 6 лютага станцыя «Марс-1» будзе мець наступныя астранамічныя каардынаты: прамое ўзыходжанне — 6 гадзін 35 мінут, схіленне — 32 градусы 52 мінуты. К гэтаму часу станцыя будзе знаходзіцца на адлегласці 52,018 тысяч кіламетраў ад Зямлі.

ХУТКА 900-ГОДДЗЕ

Праз чатыры гады — 900 год з часу заснавання Мінска. Першае пісьмовае паведамленне аб нашым горадзе з'явілася ў 1067 годзе ў старадаўнім рускім летапісным зборы «Повесть временных лет». З той пары над горадам пранеслася нямала навальнічных хмар і віхравых бур, але ён, як магутны ўцёс, выстаяў і вытрымаў многія выпрабаванні. За гады ж Савецкай улады наш родны Мінск стаў непазнавальным.

КАНТРАЛЮЮЦЬ І ЛІЧАЦЬ АЎТАМАТЫ

На прадпрыемствах Беларусі шырокае ўжыванне знаходзіць механізацыя і аўтаматызацыя кантрольных аперацый. На Мінскім падшыпнікавым заводзе, напрыклад, цалкам

аўтаматызаваны аперацыі сартыроўкі шароў і ігольчатых роликаў. На гадзіннікавым заводзе спецыяльны аптычны прыбор правярае і сартыруе па групам восі балан-

су гадзіннікаў. Арыгінальныя электрамеханічныя прыстасаванні ўжываюцца для кантролю паломкі свердлаў і іншых інструментаў. А для ліку дробных дэталей выкарыстоўваюцца аўтаматычныя электронныя лічылнікі. Распрацаваныя Інстытутам машыназнаўства Акадэміі навук БССР.

На Востраве Свабоды

Кіраўнік групы савецкіх геологаў А. С. Багатыроў, які вярнуўся з Кубы, расказвае:

— Нашы спецыялісты дапамаглі кубінцам нанесці на карты і абагульніць велізарны геалагічны матэрыял. Пошукі геологаў прывялі да вялікіх адкрыццяў. Выяўлены месцанараджэнні латэрытавых і магнетытавых руд. На паўвостраве Сапата адкрыты і разведаны велізарныя запасы торфу. На іх базе змогуць працаваць некалькі цеплавых электрастанцый. Разведаны і вызначаны запасы найбагацейшых жалезна-нікеле-кобальтавых руд.

Паспяхова ідуць пошукі нафты. Марскія геафізічныя экспедыцыі выявілі ля паўночных берагоў вострава рад патэнцыянальна буйных нафта-газаносных структур.

У КІНАДАКУМЕНТАЛІСТАЎ РЭСПУБЛІКІ

На Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў заканчваецца здымкі кінаарыса «Родныя бярозы не спяць». Фільм, прысвечаны воінам-пагранічнікам, расказвае аб мужнасці, адвазе і

кемлівасці вартавых родных рубяжоў. Сцэнарый «Беларусь — рэспубліка мая» стварыў М. Калачынскі. Фільм здымаў рэжысёр В. Шаталаў. Запушчаны ў вытворчасць карціны «Георгій Скарый» і «Кастусь Каліноўскі».

ПОЛЬСКА-БЕЛАРУСКІ

У Варшаве выйшаў з друку польска-беларускі слоўнік пад рэдакцыяй прафесара Варшаўскага ўніверсітэта А. Яблонскага і беларускага вучонага Н. Бірылы. Слоўнік мае вялікае навуковае і культурнае значэнне. Выдадзены ён упершыню.

ПРЫЗНАННЕ «ДЫПЛАМАТА» Ў РАСЕ

У Тэгеране прыездам пабываў небезвядомы амерыканскі кардынал Спелман. Ён адслужыў месу перад каталікамі-амерыканцамі, якія жывуць у горадзе. «Вы і вашы сем'і, — сказаў ён, — салдаты Хрыста і ЗША. Іран важны для ЗША, і ЗША важны для Ірана».

Каментарый, як кажуць, лішнія!

ПАПАЎНЕННЕ МУЗЕЯ

Заалагічны музей Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна — адзін з цікавейшых у рэспубліцы. 5 000 яго экспанатаў прыцягваюць вялікую ўвагу грамадскасці. Музей папаўняецца новымі экспанатамі. Так, у ім экспануецца яшчэ 60 чучалаў жывёл. Нядаўна дастаўлены з Таджыкістана і іншых раёнаў Саецкага Саюза.

Насельніцтва змяншаецца

Па даных заходнеберлінскага статыстычнага бюро, толькі за адзін квартал насельніцтва Заходняга Берліна скарацілася на 4 117 чалавек і склала ў канцы года менш 2 175 тысяч чалавек. Гэта выклікана перавышэннем смяротнасці над нараджальнасцю і няспыннымі ўцёкамі з «франтавога горада».

ДРЭДЗЕН—МІНСК

Дрэздзенскі сімфанічны аркестр пад кіраўніцтвам Отмара Сюігнера, які гасціць у Савецкім Саюзе, прыбыў у сталіцу Беларусі. У тэатральнай зале акруговага Дома афіцэраў адбыўся першы канцэрт аркестра, які выклікаў вялікую цікавасць у мінчан.

Вячэрні Мінск.

МАСКІ САРВАНЫ

Як паведамлялася ўжо, 30 студзеня гэтага года аддзел друку Міністэрства замежных спраў СССР сумесна з Міністэрствам замежных спраў Беларускай ССР правёў прэс-канферэнцыю з прычыны працэсу гітлераўскіх катаў у Кобленцы. На прэс-канферэнцыі карэспандэнту заходнегерманскай газеты «Франкфуртэр альгемайнэ цайтунг» Герману Перцгену быў уручаны для далейшай перадачы пасольству ФРГ аб'ёмісты том фотакопій сапраўдных дакументаў аб цяжкіх злачынствах нацысцкіх злачынцаў, зробленых на тэрыторыі Савецкай Беларусі.

Савецкія людзі, уся сусветная грамадскасць спадзяваліся, што гэтыя дакументы дапамогуць следчым органам ФРГ больш поўна раскрыць карціну злачынстваў гітлераўскіх вылюдкаў. І тых, хто, як Хойзер, Кауль, Вільке, фон Толь і іншыя, знаходзяцца на лаве падсудных у Кобленцы. І тых, хто, як фон дэм Бах-Зялеўскі, Брэдэр, фон дэр Гольц, выступаюць там у якасці сведкаў. І тых, хто падобна Віялону і Хойзінгеру, займаюць важныя пасады ў Заходняй Германіі.

Зусім па-іншаму аднесліся ў Боне да перадачы матэрыялаў, якія праліваюць дадатковае святло на злачынствы гітлераўскіх галаварэзаў. Выступаючы на прэс-канферэнцыі, якая днём адбылася, стас-сакратар міністэрства замежных спраў ФРГ фон Хазе спрабаваў прадставіць гэты крок Савецкага ўрада як «новыя прапагандысцкія напады» на ФРГ.

Не ўпершыню прыбягаюць у Боне да ўлюбенага прыёму аб'яўляць «прапаганды» усё тое, што зыходзіць ад Савецкага Саюза і што не па душы заходнегерманскім імперыялістам. Але варта адкрыць аб'ёмісты том дакументаў, агалошаных у Маскве,

азнаёміцца з паказаннямі савецкіх грамадзян, пачытаць загады гітлераўскага камандавання, данясенні кіраўнікоў зондэркаманд і карных экспедыцый, заглянуць у дзённікі фашысцкіх катаў, і стане ясна, што гэта не прапаганда, а неабвержныя факты.

Прачытайце, паны суддзі ў Кобленцы, выдадзены ў пачатку лютага 1943 года загад камандзіра паліцыі бяспекі і СД у Беларусі Штрауха аб правядзенні карнай аперацыі «Хорнунг» у раёна на поўдзень ад Слуцка. Актывны ўдзел у ёй прымалі асабіста знішчывыя сотні невінаватых людзей Вільке, Шлегель, фон Толь, кіраваў аперацыяй оберштурмфюрэр СС Хойзер. Гэта вашы падсудныя, паны суддзі!

А каго не кране расказ жыхаркі вёскі Васількоўкі Агрыпіны Курныш. У канцы мая 1943 года, пачуўшы, што ў вёску прыбылі карнікі, яна з 5-гадовай дачкой схавалася ў лесе. Спаліўшы вёску, фашысты сталі лавіць тых, хто ўцёк з вёскі. Разам з іншымі Курныш і яе дачка былі кінуты для спалення ў вадзяны млын, які яшчэ застаўся. Выскачыўшы ў апошні момант з полымя, Курныш з дачкой на руках кінулася ў раку і спрабавала выратавацца ўцёкамі. Цяжкапараненая, яна згубіла прытомнасць і, апрытомнеўшы, убачыла сваю дачку забітай. Вось як падсудныя Освальд фон Толь, Хойзер, Вільке, Шлегель і іншыя бандыты ў форме СД і СС спрабаваліся з жанчынамі і дзецьмі.

Прачытайце загад фон Готберга аб правядзенні аперацыі «Фрыц» у раёне Дзюдана—Глыбокае—возера Нарач у перыяд ад 20 верасня па 10 кастрычніка 1943 года. Што гэта за аперацыя, мяркуючы па тэлеграме Вільке, пасланай 14 кастрычніка. У ёй ён дакладваў аб дзеяннях сваёй зондэр-

[Заканчэнне на 2-й стар.]

Будаўніцтва жылых дамоў у Заводскім раёне Мінска. Фота М. Буглака.

МІНСК У 1963

Што будзе зроблена па будаўніцтву жылля і добраўпарадкаванню горада? У плане прагледжана многае. За год плануецца здаць 292 тысячы квадратных метраў жылля — на 34 тысячы квадратных метраў больш, чым было ўведзена ў мінулым годзе. Апрача таго, за кошт асабістых зберажэнняў рабочых і служачых шляхам жыллёвага кааператыву намечана пабудаваць 55 тысяч квадратных метраў жылой плошчы. Каля 12 тысяч сем'яў працоўных справяць сёлета наваселлі.

Горад расце. Пашыраюцца яго межы. Усё большае колькасць гараджан карыстаецца транспартам. Вось чаму і на гэты год прагледжана папоўніць яго 128 трамвайнымі вагонамі, тралейбуснымі машынамі і аўтобусамі. На 98 машын узрасце парк легкавых таксі.

2610 тысяч рублёў адпускаецца на добраўпарадкаванне горада. На гэтыя сродкі будуць замощаны і заасфальтаваны праезды, дарогі і тратуары. У садах і парках з'явіцца 80 тысяч дрэў і 200 тысяч кустоў.

Пастаяннымі клопатамі і ўвагай акружаны нашы дзеці. Гэта знайшоў адлюстраванне і ў новым плане развіцця гаспадаркі горада. У строй уступаць сем агульнаадукацыйных школ, 28 дзіцячых дашкольных устаноў.

(БЕЛТА).

БЫВАЮЦЬ у жыцці чалавека такія хвіліны, калі ён павінен прыняць рашэнне: так або інакш. Вось такім рашаючым быў у мяне 1962 год. Докладней кажучы, 23 ліпеня 1962 года.

Даўно я марыў пабываць на Бацькаўшчыне. Пабачыць маці, сясцёр, брата і сяброў маіх маладых год. Пахадзіць роднымі беларускімі прасторамі і падыхаць чыстым паветрам нашых лясоў і дуброў.

Я не скажу, што не баяўся прадпрыняць гэты крок. Як казаў Янка Міхалюк з Брэсфорда, мне трэба было думаць не толькі аб сабе, але аб жонцы і сыну. Мне, як ён казаў, трэба было тройчы задумацца. Ды і сам я меў ехаць не за ўзнагародай за мае «подзвігі» ў час Вялікай Айчыннай вайны — не па медалі...

Праўда, я не заслужыў ардэноў, але ведаў таксама, што не зрабіў нічога дрэннага, каб мяне павесілі на якім-небудзь слупе. Хоць у часе народнага гора я, як той слуп альбо нават як гнілое палена, каціўся на хвалях самаплаву без кірунку свайго і без мэты сваёй. Як кажуць, самацёкам, куды вецер падзьме.

І разважаў я гэтак: каму трэба гнілое палена? А потым інакш падумаў, што ў добрай гаспадарцы нават гнілушкі выкарыстоўваюцца. Напрыклад, пчалар дым робіць з гнілушак, каб яго пчола не ўжалілі. Вось і пастанавілі: што б там ні здарылася, паедзем. Нічога няма лепш за тое, як пабачыць усё сваімі вачыма.

І ВОСЬ калі пытанне, ехаць ці не ехаць, ужо болей не стаяла на нашай дарозе, мы ў нядзелю 22 ліпеня накіраваліся ў Лондан — на першы адрэзак нашай дарогі ў гасці на Радзіму з Англіі.

У мяне ў Лондане ёсць сябра, з якім я пазнаёміўся яшчэ ў 1944 годзе. На жаль, я не магу назваць тут яго імя, бо ён так трасецца за сваю шкуру, што мне часам здаецца, здалёк чуваць стукат яго каленкаў адно аб другое. Гэты бедчына нават баіцца напісаць ліст дадому і паведаміць, што ён у жытых застаўся пасля вайны.

Вось у гэтага сябра я пакінуў аўтамашыну на ўвесь час нашай адсутнасці ў Англіі. Ён нават пайшоў праводзіць нас на вакзал. І што здзівіла мяне вельмі, ён не адгаворваў ад падарожжа, на якое нас праводзіў, і нават казаў, што ўсё будзе ў парадку, што мы вернемся і нічога дрэннага з намі не здарыцца. Але яшчэ раз прасіў, каб, калі маўляў, будуць «дапытваць», не даваць яго адрасу, а калі буду пісаць яму ліст (так ён хацеў ведаць, да якога дня я буду на волі), то пісаць пад выдуманым прозвішчам.

— Глядзі, не забудзь! — накіраваў ён.

І вось мы цягніком едзем у г. Гарвіч, адкуль параходам да галандскага порта Гук оф Голанд. А там зноў цягніком да Берліна. Мала чым можна адзначыць падарожжа цераз Ламанш. Надвор'е было сонечнае, а мора гладкае. Акрамя няўвязкі з візай, усё было добра. Капрал ці якісьці сержант галандскай трансслужбы хацеў паказаць свой аўтарытэт і казаў, што мне патрэбна праязная віза праз Галандыю. Гэта зусім інакш, чым мне казалі ў турыцкай канторы. Але на гэты раз усё прайшло добра, і пасля таго, як я атрымаў візу, мы пагрузіліся ў вагоны. Тут зноў атрымалася непаразуменне. Я закупіў спальныя месцы, але атрымалася так, што месцы ў вагонах нават аддалена не нагадвалі спальныя. І вось мы прасядзелі амаль два

ўнушэння нават самыя апёлы апусцілі б крылі.

Я толькі хацеў бы сказаць тут маім страханакатваючым сябрам, што Сібір'ю няма чаго страшыць. Каб трапіць цяпер у Сібір, трэба прайсці камісія, трэба быць здравым як душою, так і целам. А вы, спадары, гэтую камісію наўрад ці прайшлі б, бо душы вельмі мала ў каго з вас знойдуцца, а цела ваша вы прадалі Злучаным Штатам Амерыкі. Так што не палохайцеся самі і другіх не палохайце. Гэта ўжо вельмі старая пласцінка. І яна не мае ўплыву, бо хрышці і захліпваецца гэтая музыка, незразумелая і непраўдзівая. Хто не зрабіў забойстваў і гвалту над нашым народам, той можа смела паехаць напастаянна ці ў гасці на нашу родную Беларусь.

У пятніцу мы ад'язджалі з Берліна, уносячы з сабою самыя прыемныя ўражанні аб супрацоўніках Камітэта. Мы гарача дзякавалі ім за дапамогу ў атрыманні месца ў гасцініцы (бо яны былі забітыя турыстамі ў

арыштанцкі вагон, і мы адчува-лі сябе, як над арыштам.

А калі наш цягнік увайшоў на тэрыторыю ГДР, да нас толькі адзін раз заглянуў малады фельдфебель. Прывітаўся, правярыў наш парты і, пажадаўшы добрага падарожжа, удаліўся. І больш нас не турбавалі.

Таксама было і ў Польшчы. Праехалі Варшаву апоўдні. Што можна было бачыць з вагонаў, было досыць прыгожым. Мне давялося праязджаць тут у час вайны. Тады, гледзячы з таго ж самага пункту, можна было бачыць зусім іншую карціну. Руіны, руіны і зноў руіны. Немцы па-стараліся «па-суседску» зруйнаваць польскую сталіцу.

У СЕ блізкай і блізкай грукочуць колы на стыках. Грукае сэрца ў грудзях з прыкметнай хуткасцю. Вось апошняя станцыя на гэты бок ракі Буг. Мне не цяпілася так, што дзесяць мінут, якія цягнік стаў у Ціраспалі, здаліся мне гадзінаю. Але воль, нарэшце, мы рушылі, але паволі-паволі. Я высунуўся з акна і ўбачыў мост цераз Буг. За мастом — вакзал, а далей — панарама горада Брэста.

Ніколі я не перасякаў Буга. Не бачыў гэтай прыгожай ракі — прыроднай мяккі беларускай на Захадзе. Я нават і не заўважыў, калі пераехалі цераз мост, бо шмат чаго прыцягвала маю ўвагу. І першы салдат-пагранічнік, і хлапчукі, што купаліся недалёка, і стары сена на шырокім лузе, і будынікі, і паравозы, і вагоны, і людзі нашы, і ўсё — усё наша роднае, беларускае. Усё гэта я піў сваімі вачыма, нібы чалавек, які ведае, што ён страціць зрок праз некалькі хвілін і больш ніколі ў жыцці не ўбачыць гэтых родных людзей і ўсяго акружаючага.

Калі цягнік затрымаўся, Айрыс непрыкметна ўзяла мяне за руку — ні то, каб паддаць мне смеласці, ні то, каб падтрымаць сябе.

— Ну, як ты сябе адчуваеш? — пытае.

Я маўчу. Не ведаю, як адказаць. Пачуцці змешаныя, але радасць наверх. Нават самому прыкметна, што вельмі ўсхваляваны...

(Працяг у наступным нумары).

Мацей Райцаў

ПАДАРОЖЖА НА РАДЗІМУ

наццаць гадзін, нават і вока не прыплюшчыўшы.

ПРЫБЫЛІ ў Берлін раніцой. Багаж наш не прыбыў гэтым самым цягніком, так што мы павіны былі чакаць да заўтра. Трэба было шукаць гасцініцы. Надумаўся наведаць Камітэт за вяртанне на Радзіму і развіццё культурных сувязей з суайчыннікамі. Паехалі ва Усходні Берлін. Але на станцыі я заўважыў, што мая жонка Айрыс не мае нічога ў руках. Спахапіліся мы, але было позна, цягнік пайшоў назад у Заходні Берлін, увозачы з сабой кінаапарат. Было б паўбяды, калі б ён быў мой, а то я пазычыў яго ў аднаго сябра-англічаніна. Вось гэта дык бяда! А я так хацеў зрабіць фільм у родных старонках маіх, у Мінску, у Магілёве, у вёсцы, з маці і ўсімі роднымі і знаёмымі.

Затрымаўся мы ў Берліне на тры дні. Шукалі тут, шукалі там, а апарат, як у вяду кануў. Вось і канец майму кіно.

Няма дзіва, што Айрыс забыла апарат у вагоне. Яна, бедная, не спала ўсю ноч і таксама хвалявалася. Як мы сабе ні казалі, што ўсё будзе добра, але ўсё ж думалася: а ну, як тыя там, у Англіі, праўду казалі, што амністыя — гэта нішто іншае як прапаганда, а тыя, хто вяртаюцца на Радзіму, усё роўна пападаюць у Сібір. Пасля гэткага

гэты летні час), а таксама за самаахварную бескарысліваю дапамогу ў пошуках кінаапарата. Занялі мы свае месцы ў вагоне вечарам. На гэты раз ужо ў камфортабельных спальных вагонах савецкай дзяржаўнай чыгункі. Наша купэ мела тры месцы, так што мы занялі яго цалкам і ўладкаваліся, як дома. Пётр адразу завярнуў на верхнія нары і праз некалькі хвілін ужо спаў. Айрыс і я чакалі, пакуль пераехалі нямецка-польскую граніцу.

Дзесяці каля поўначы цягнік праграмыхаў па мосце праз раку Одэр. І мы ўжо былі ў Польшчы. Цягнік затрымаўся толькі на некалькі хвілін на пагранічнай станцыі. Правяралі дакументы ў часе руху цягніка. К нам у купэ пастукаліся, і капітан Войска Польскага папрасіў нашы пашпарты. Я мушу значыць вялікую розніцу паміж афіцэрамі на гэты бок так званай жалезнай заслоны і афіцэрамі галандскай і адэнаўэраўскай пагранслужбы. Я вышэй пісаў, якім пеўнем хадзіў пад афіцэраўскай малойчыкі прыбегалі кожную гадзіну правяраць, ці мы яшчэ ў вагоне ці не. Нават хоць бы і мелі мы спальныя месцы, нам не прышлося б заснуць на доўга. Гэтае частае заглядванне ў купэ нагадвала

ратаваць ад заслужанай кары ваенных злачынцаў — забойцаў і садыстаў. І не столькі абяліць і выратаваць хойзераў, вільке, фон толей, якія сядзяць на лаве падсудных, колькі тых, хто застаецца на волі і, больш таго, знаходзіцца ва ўрадзе Адэнаўэра, як Глобке, Хойзінгер, Віялон і іншыя.

Хіба не таму адразу ж пасля прэс-канферэнцыі ў Маскве бонскае міністэрства эканамічнага супрацоўніцтва заявіла, што абвінавачванні, высунутыя супраць статс-сакратара гэтага міністэрства прафесара Фрыдрых Карла Віялона, з'яўляюцца абсурднымі.

Абсурднымі?.. Але ці так гэта? А чыя гэта дырэктыва: «Усе залатыя і сярэбраныя рэчы дакладна падлічваць, апісваць і перасылаць у мае распараджэнне...» Адкрыўце том дакументаў, абвешчаных у Маскве, і паглядзіце на гэту дырэктыву. Яе падпісаў кіраўнік фінансавай справы рэйхскамісарыята Остланда Віялон. Аб якіх рэчах ён веў гутарку? Аб зубах і каронках, завушніцах і пярсцёнках, нарабаваных нацысцкімі забойцамі ў сваіх ахвяр. Паглядзіце і другую яго дырэктыву, у якой ён патрабаваў выкарыстаць такую «маёмасць», як рабочую сілу савецкіх людзей. Так у XX стагоддзі Віялон арганізоўваў на акупіраванай тэры-

торыі гандаль «жывым таварам». За падобныя дзеянні быў павешаны ў 1946 годзе па прыговору міжнароднага ваеннага трыбунала спадручны Гітлера Фрыц Заукель. А яго бліжэйшы калега па злачыніцтвах Віялон з'яўляе пост статс-сакратара ва ўрадзе ФРГ.

Не выпадкова і тое, што не знайшло водгуку патрабаванне савецкай грамадскай працоўнай Беларусі выдаць савецкаму суду здраднікаў Радзімы, ваенных злачынцаў, якія заплямілі рукі крывёю невінаватых людзей, Станіслава Станкевіча і Уладзіміра Сянько.

На прэс-канферэнцыі ў Боне фон Хазе гаварыў пра 30 студзеня 1933 года, калі Гітлер прыйшоў да ўлады, як пра сумны дзень. Але факты паказваюць, што ўрокі гісторыі нікому не навучылі германскіх рэваншыстаў. Як і пры Гітлеры, яны трываюць цяпер курс на развязванне вайны і таму імкнуча выратаваць ад кары недабрых ваенных злачынцаў. Аднак народы свету не забудуць ніколі крывавых злачынстваў гітлераўскіх вылюдкаў у гады мінулай вайны і не дэдуць ім уцячы ад пакарання, не дазваляць ім і іх нашчадкаў развязаць новую сусветную бойню.

МАСКІ САРВАНЫ

(Пачатак на 1-й стар.)

каманды: «Забіта—327 чалавек, палонных—227, спецапрацавана—182, спалена вёсак—87»...

А вось загад таго ж фон Готберга: правесці аперацыю «Генрых» па знішчэнню савецкіх людзей у раёне Расоны—Лепель. У ёй разам з іншымі карнымі атрадамі ўдзельнічала і група обергрупенфюрэра СС фон дэм Бах-Зялеўскага.

Фон дэм Бах-Зялеўскі?.. Ці не сведка гэта на судзе ў Кобленцы? Так, ён. Вось чаму ён так старанна выгароджае падсудных—саўдзельнікаў па злачыніцтву.

Прачытайце гэтыя і іншыя дакументы, і, можа, вы, судзіць з Кобленца, па-іншаму паглядзіце на паказанні жонкі старшыні заходнегерманскага бундэстага Брыгіты Герстэнмайер, якая гаварыла аб «строгіх рэлігійных перакананнях» «мілага» барона фон Толя і аб «добрапрыстойнасці» яго бацькоў. Прачытайце гэтыя дакументы, і, можа, вы ўловіце сапраўдны сэнс у словах

сведкі Каролы Кайзер, жонкі былога камісара мінскай акругі, якая заявіла вам пад прысягай, што забойца дзесяткаў тысяч савецкіх грамадзян у Беларусі Хойзер быў «карэктным і сур'ёзным» чалавекам.

Працэс ідзе к канцу, а дакументы, абвешчаныя на прэс-канферэнцыі ў Маскве, паводле слоў статс-сакратара фон Хазе, адпраўлены хоць і ў Кобленц, але не ў суд, а ў федэральны... архіў. Прадстаўнік заходнегерманскага міністэрства замежных спраў даў ясна зразумець, што гэта значыць. Ён раскажаў аб тым, што яшчэ мінулым летам урад даручыў федэральнаму архіву разгледзець дакументы, кампраметуючыя высокапастаўленых асоб, але да гэтага часу архіў не зрабіў гэтага.

Для ўсіх відавочна тая мэта, якую паставілі кіруючыя колы Заходняй Германіі, наладжваючы працэс у Кобленцы і аб'яўляючы прапагандысцкімі актам абвешчэнне дакументаў аб гітлераўскіх злачыніцтвах. Мэта гэта заключаецца ў тым, каб абяліць і вы-

«Я БЫ Ё У ТРАСЦЯНЦЫ»

А ДНАЕ раніцы ў Мінску да мяне зайшоў чалавек — высокі, гадоў пад трыццаць. Левае вока яго закрывала марлева павязка. След сукравіцы на шчацэ пад павязкай гаварыў аб тым, што рана яшчэ не зажыла.

Я падаў чалавеку крэсла і запрасіў сесці. Мне неяк няёмка было запытацца, чаго ён прыйшоў. Я сеў супроць і прыгатаваўся слухаць. На мой дапытлівы позірк чалавек адказаў: «Я быў у Трасцянец».

— Значыць, вы з таго свету?

Чалавек кінуў галавой.

— Вось сюды трапіла куля... — На карку з левага боку ён намацаў след зарубчаванай раны.

— ...Выйшла пад вокам. Вока выцекла. Учора вынялі.

Я наліў чалавеку з тэрмаса кубак чаю і палажыў пячэнне. Ён паспрабаваў укусіць, але гэта каштавала яму вялікіх намаганняў: рот у яго разяўляўся крыху толькі з правага боку. Чалавек адлажыў надкусаны скрылік і, прыхлёбваючы чай, пачаў расказаць сваю страшную гісторыю.

...Зваць мяне Валахановіч Мікола Іванавіч. Пры немцах я ўвесь час працаваў у Негарэлым — дзяжурным на станцыі. Два тыдні не дацягнуў да вызвалення. Схапілі мяне 20 чэрвеня. Білі... Страшэнна білі... Гумай і тоўстым провадам. Прасякалі мяса аж да касці. Дапытваліся, дзе ёсць партызанскія атрады і хто яшчэ з імі звязан. «Не ведаю», — адказваў я, пакуль мог гаварыць. «Не ведаеш, дык кладзіся!» — крычалі яны і білі зноў. Калі траціў прытомнасць, адлівалі вадою і білі далей. Нікога не выдаў.

З Негарэлага мяне прывезлі ў Мінск, у засценак СД, які быў па вуліцы Астроўскага, у доме № 7. Дваццаць васьмага чэрвеня нас адтуль перавялі ў гарадскую турму. А дваццаць дзевятага ранічкай — пачалося. Нам загадалі пакінуць у памяшканні верхнюю вопратку і выходзіць у двор. На двор нас пачалі грузіць у машыны... Гэта былі велізарныя прычэпы. Нас у машыну не саджалі, а клалі. На дно кузава лёг адзін рад, на яго — другі, потым трэці. Калі напакавалі чалавек сто, наверх сеў фашыст з дубінкай, і машыну зачынілі наглуха. Хто спрабаваў паварушыцца, фашыст біў палкай па галаве.

Так нас прывезлі ў Трасцянец і выгрузілі ў лагеры, дзе

перад гэтым былі яўрэі. Мы людзей ужо не засталі; астатася сякая-такая адзежа, кацялікі, рэшткі хлеба і бульбы.

Некаторыя з маіх таварышаў думалі, што нас прыгналі на работу. Яны пачалі збіраць бульбу, каб зварыць. Але я зразу сказаў, што не на добрае нас сюды прывезлі, і не на ўме мне была яда. Сапраўды, не прайшло і паўгадзіны, як скамандавалі: «Выходзь!» На гэты раз нас грузілі ў меншыя машыны — чорныя, закрытыя, з дзверцамі ззаду. І мы ўжо не ляжалі, а стаялі, трымаючыся адзін за аднаго. Я ў лагеры стаў каля самага выхаду і трапіў у першую машыну. Калі нас напхалі, колькі магло ўлезці, дзверы зачыніліся, і машына кранулася.

Цяпер не было ніякага сумнення, што нас везуць на смерць. Хутка машына спынілася, і дзверцы адчыніліся перад самымі варотамі вялікай калгаснай абары.

«Пяць чалавек — выходзь!» — скамандаваў фашыст.

Як толькі яны выйшлі, дзверцы зачыніліся, і зараз жа пачуліся стрэлы. Мы пачалі развітвацца. Нехта крыкнуў: «Рві на сабе ўсё, каб праклятым фашыстам нічога не асталося!» Мы сталі рваць на сабе кашулі, штаны, а хто здужаў, парваў і чаравікі. Вывелі яшчэ адну пяцёрку, а потым сталі выводзіць па тры чалавекі, бо першыя спрабавалі разбягацца. Кожнай тройцы камандавалі: «Рукі ўгору, саскоквай!» Я быў у ліку апошніх пяці чалавек. Трое нас па камандзе злезлі з машыны і зразу трапілі ў вароты абары. Нас узганялі на кучу расстрэляных нашых таварышаў. Я ўпаў, не пачуўшы стрэлу і не адчуўшы болю. Зразу страціў прытомнасць, але, відаць, на вельмі кароткі час, бо, ачнуўшыся, чуў, як расстрэльвалі астатніх двух з нашай пяцёркі. Я нават пазнаў голас свайго земляка, які сказаў: «Нізавошта гіну».

Я здагадаўся, што застаўся жывы, толькі не ведаў, якім чынам. Нават не ведаў, ранены я ці не. Як бы там ні было, я рашыў не варушыцца. Я чуў, як ад'язджала парожняя машына. Тады салдаты пачалі закідваць трупы саломай, сухім жаллём, кідаць цэлыя запальныя бомбы (я іх пасля разгледзеў). Адзін салдат наступіў мне на спіну і галаву. Я не варушыўся. Я чуў, як хвілін

праз дзесяць прыйшла наступная машына. Людзей зноў пачалі выводзіць. Іх узганялі на груды трупаў, у якой я ляжаў, і тут расстрэльвалі. Я чуў, як нада мною людзі прасліся, пракліналі. Адна жанчына крынула па-беларуску: «Няхай жыве Савецкі Саюз!» Фашыст з бруднай лаянкай пусціў у яе кулю. Трупы падалі проста на мяне. Цёплая кроў цякла ў мяне па плячах, па шыі. Я не варушыўся.

Так я ляжаў да самага цямна. І да самага цямна праз кароткія прамежкі пад'язджалі да абары грузаныя людзьмі машыны і ад'язджалі парожнімі. Да самага цямна чуліся ў абары аўтаматныя стрэлы.

Калі ля адных варот наварнулі столькі трупаў, што ўжо нельга было разгрузаць машыну, іх пачалі падвозіць да другіх варот, потым да трэціх. Я ўсё ляжаў і не варушыўся. Толькі раз паспрабаваў крануць рукамі і нагамі. Яны былі як быццам цэлыя. Толькі рука, на якой я ляжаў, зацякла, адзержвянела, і я яе не адчуваў. Пасля яе пабіла на раны.

Нарэшце сціхлі стрэлы. У абары стала цёмна. Дзе-нідзе стагналі недабітыя людзі. Адзін хлапец-падростак усё прасіўся: «Паночка, дабі мяне». На яго голас доўга ніхто не адгукаўся. Нарэшце ў абору ўвайшоў вартавы, засяўціў ліхтаром і спытаў: «Дзе ты?» — «Тут», — адказаў хлапец. «Падымі руку!» — скамандаваў салдат. Рука паднялася, салдат выпусціў чаргу з аўтамата, і хлапец сціх.

Калі вартавы выйшаў, я асцярожна рассунуў трупы і выбраўся наверх. Перш за ўсё я хацеў даведацца, куды я ранены. І пачаў сябе абмацаваць, бо болю ўсё яшчэ не адчуваў. Левае вока маё не расплюшчвалася. Па гэтым я пазнаў, што рана недзе каля вока. Потым я абмацаў рану і на шыі. Вялікай слабасці я не адчуваў і рашыў уцякаць. Каб зручней было, я сцінуў чаравікі. Яны ў сярэдзіне былі слізкія ад крыві. Потым я асцярожна папоўз па трупах, шукаючы выйсця. У адным месцы наткнуўся на жывога ча-

лавека. «Братка, — піць, паміраю!» — папрасіў ён у мяне. Я сказаў, што таксама страшэнна хачу піць, але вады няма. «Вунь у тым кутку расстрэльвалі прывезеных з Мінскага лагера. У іх былі кацялікі і бутэлькі!» — сказаў мне чалавек. Я папоўз у той куток, куды ён мне паказаў. Абмацаў некалькі трупаў, але вады не знайшоў і вярнуўся да свайго новага знаёмага. Ён сказаў, што сам з-пад Брэста і таксама збіраецца ўцякаць, але высветлілася, што ён ранены ў руку і нагу. Уцякаць яму было цяжка. Я папоўз далей, прыслухоўваючыся, што робіцца знадворку.

Каля кожных варот хадзіў вартавы. Часамі яны пераклікаліся паміж сабою. Уцякаць было нельга. Каля адных варот над земляным токам узвышаўся памост, на якім стаяла сячкарня. Я залез пад памост, абклаўся трупамі і стаў чакаць зручнага моманту. Калі пачало віднець, мне здалося, што вартавы ад варот адыйшоў. Я пачаў вылазіць з-пад памоста, але ў гэты час вартавы глянуў у абору і, заўважыўшы выршэнне, стрэліў у мяне. Куля толькі апаліла мне нагу. Але я выпрастаўся, прыкінуўшыся забітым.

Хутка развіднела. Гэта была раніца 30 чэрвеня. У абору прыйшлі два нямецкія афіцэры. Зноў пачалі пад'язджаць машыны, пачаліся расстрэлы. Я ляжаў і чакаў. Нарэшце пад поўдзень, у часе кароткага перапынку, у абору зноў увайшлі афіцэры. Яны прайшлі па трупах уздоўж усяе абары, гаворачы паміж сабою па-нямецку. А я за тры гады крыху навучыўся разумець іхнюю мову. «Прасмердлі, мабыць», — сказаў адзін. «За адны суткі — не можа быць», — адказаў другі. «Вось зараз скончыме, тады запалім».

Я рашыў уцякаць, што б там ні было. Лепш ад кулі памерці, чым згарэць жывым. У гэты час да процілеглага канца абары падвезлі чарговую машыну і пачалі расстрэльваць прывезеных. Афіцэры пайшлі туды. Я падпоўз да варот і паглядзеў праз шчыліну. Вартавога не

відаць было. Я вынаўз на двор і схваўся за фортку расчыненых варот. Агледзеўся: з аднаго боку, недалёка, было азярцо і кусты, з другога, метраў за дваццаць пяць ад абары — жыта. Прыкрываючыся форткаю варот, я папоўз у жыта і, прапоўзшы па ім метраў трыццаць, лёг. Далей паўзці было небяспечна — месца было адкрытае і па шапы хадзіў вартавы. Не ведаю, як гэта магло стацца, толькі я зразу жа моцна заснуў. Прачнуўся ад страшнага болю. Сонца напакло рану, і ўвесь левы бок галавы распух. Яшчэ страшэнна хацелася піць. Сонца ўжо хілілася к захаду, а ў абары расстрэлы не спыняліся: я чуў, як пад'язджалі машыны, чуў енкі і праклены людзей і аўтаматныя стрэлы.

Адвечоркам машыны перасталі пад'язджаць. Хутка я пачуў трэск і ўбачыў агонь і дым. Абора гарэла. Адтуль даносіўся страшэнны крык, бесперапынная аўтаматная страляніна. Дабівалі тых, хто быў яшчэ жывы і стараўся выратавацца з агню. Потым усё сціхла. Дачакаўшыся, калі ад абары ўся варта пайшла, ужо на змярканні, я пераз поле падаўся на захад. Прайшоўшы кіламетры два, я на лугу напаткаў двух сялян — бацьку з сынам. Яны паглядзелі на мяне са страхам і са здзіўленнем. Ды не дзіва: я ўвесь быў у свайго чужой крыві. Кашуля на мне была парвана на шматкі, валаксы ад запечанай маёй крыві стаялі, як дрот.

«Ты з абары?» — спытаў, нарэшце, старэйшы.

Ён паказаў мне сцэжку да блэйжай вёскі. У вёсцы мяне далі паміцца, чыстую кашулю, перавязалі рану. Не заходзячы ў хату, я наліўся вады, пераклусіў і пайшоў, але хутка аслабеў і лёг начаваць у жыце. Назаўтра пайшоў далей. Па дарозе два разы натыкаўся на немцаў. Хлусіў ім, што быў у Мінску, трапіў пад бамбэжку і там мяне раніла; цяпер іду дадому, у вёску. Дабраўся, нарэшце, да вёскі Булынікі, дзе жыў мой сувязны, стрэлачнік Лазоўскі. Ён запрот кая і завёз мяне ў мястэчка Узда, якое ўжо занялі партызаны. Там мяне палажылі ў бальніцу.

Так я выратаваўся з таго свету, — закончыў сваё страшнае апавяданне Мікалай Валахановіч.

Я маўчаў. Усякія словы абурэння, здзіўлення, гневу гучалі б занадта бледна і банальна ў параўнанні з тым, што простымі словамі расказаў мне гэты чалавек, які пабыў на самым дне фашысцкага пекла і вярнуўся зноў да жыцця.

ПРАКЛЁН ВАЙНЕ!

Паважаная рэдакцыя! Праклятая вайна прынесла людзям многа гора і пакут. Нас з жонкай яна астраціла, мы згубілі сваіх дзяцей. Дачка перанесла нервовае ўзрушэнне і на ўсё жыццё засталася хворай. Няма ў нас больш сына. У час вайны ён трапіў у нямецкі канцэнтрацыйны лагер. Аднойчы вязняў пераганялі з лагера ў Сілезію ў Бухенвальд. Змучаны, знясілены, наш сын паваліўся на дарогу і больш ужо не змог падняцца. Аб усім гэтым нам расказаў яго таварыш, які быў з ім разам у лагерах.

Мой сын Васіль загінуў, і мы нават не ведаем, дзе яго магіла.

Праклён тым, каму мала лічэ было пакут народных у мінулае вайне, хто рыхтуе новую бойню!

А. ДЗІКІ.

Бельгія.

СЛУХАЙЦЕ, СУДДЗІ З КОБЛЕНЦА!

З ВYSTУПЛЕННЯУ НА ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ У МАСКВЕ

Б. Р. ГЕНДЗЯЛЕВІЧ,

урач першай дзіцячай бальніцы ў Мінску:

«Вайна застала мяне ў Слуцку. Тут за горадам я бачыла, як гітлераўцы распалілі ў полі вогнішчы і прымушалі скакаць цераз іх тысячы знясіленых ваеннапалонных. Вогнішчы гарэлі ўсю ноч... На маіх вачах праходзілі пагромы ў слуцкім гета. Ніколі не забуду апошні — у ноч з 8 на 9 лютага 1943 года. Эсэсаўцы, якія прыехалі з Мінска, расстрэльвалі мірных жыхароў. Я бачыла, як немцы застрэлілі жанчыну-урача, а яе мужа кінулі ў агонь. Так загінулі і мае маці, брат, сястра. Уначы мы ўцяклі з бацькам праз іх трупы, праз трупы сотняў людзей. Ад усяго гэтага можна было страціць розум...»

Б. І. ШАЙБАК,

рабочы саўгаса «Іскра»:

«У 1943 годзе я жыў у вёсцы Засоўе. 24 мая на досвітку прачнуўся ад выстралаў на вуліцы. Рыпнулі дзверы нашага дома. Затым я пачуў выстрал і крык маці на кухні. На парозе пакоя, дзе спалі я, мая сястра і браты, стаялі два гітлераўцы з аўтаматамі ў руках. Яны накінулі на нас коўдру. Потым раздалася аўтаматная чарга, адна, другая. Я ляжаў ля сцяны — гэта выратавала мяне жыццё. З цяжкасцю выскачыў я ў акно гараўшага дома і схваўся за вёскай пад мастом...»

Л. А. ГІЛЬДЗІН,

вадаправодчык з Мінска:

«У гета ў мяне загінулі жонка і два сыны. Я не раз бачыў Хойзера, Крафта, Мюлера, Фішара і іншых. З'яўленне Хойзера заўсёды суправаджалася чарговым знішчэннем людзей...»

— Ніякай літасці!

— Будзем літасцівымі, мы жывём у век гуманізму! Мал. М. ЖЫТНІЦКАГА.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ, ЦЕПЛЯ СЛОВЫ

ДЗЯКУЙ ЗА СЛЁЗЫ РАДАСЦІ

Паважаныя сябры!

Дзякую за тое, што прысылаеце мне газету «Голас Радзімы». Я яе заўсёды чытаю вельмі доўга і ад першага да апошняга радка.

Калі казаць шчыра, то я думаю, што Мінск не паўстане з руінаў і напалішчай доўгія дзесяцігоддзі. Мінск я апошні раз бачыў у 1943 годзе з пезда, калі немцы везлі мяне ў Германію. Дарагія сябры, калі я атрымаў вялікі альбом за 1958 год і маленькі альбом «Мінск» у фотаздымках, я не паверыў сваім вачам. Няўжо гэты новы Мінск пабудаваны за такі кароткі тэрмін?

Мне няёмка прызнацца, але я плакаў, як малое дзіця. Гэта былі слёзы радасці. Я ішчаслівы, што наш народ, які перажыў вялікае гора і пакуты, зноў стаў гаспадаром сваёй зямлі, сваёго лесу. Але трэба зрабіць усё для таго, каб не было больш на зямлі руін і напалішчай, каб не дапусціць атамнай вайны. І я веру, савецкія людзі зрабяць гэта!

Яшчэ раз шчыра дзякую за газету. Ваш зямляк.

Антон БУРДНІКАЎ.

ФРГ.

ЗИМОВАЯ ЎСЕБЕЛАРУСКАЯ

На стадыёне таварыства «Спартак» у Магілёве адбылося ўрачыстае адкрыццё другой Усебеларускай зімовай спартакіяды прафсаюзаў. Першымі ў барацьбу за ганаровы прыз Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў уступілі хакейныя каманды Віцебскай і Гомельскай абласцей. Віцебскія ігракі атрымалі перамогу з лікам 7:4. У хуткім тэмпе пачалася гульня першай і другой каманд Мінскай вобласці. Другая каманда прайграла з лікам 5:7. Хакейсты Магілёва дабіліся перамогі над брэстаўчанамі—6:0.

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;

на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.

Па нядзелях — на хвалі 30,83 метра і 227 метраў з 8 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па серадах — ад 22 гадзін 30 мінут па сярэднеўрапейскаму часу на хвалі 50,51 метра (ці 5490 кілагерцаў) і на хвалі 31,48 метра (ці 9530 кілагерцаў); па нядзелях — ад 8 гадзін раніцы па сярэднеўрапейскаму зімову часу на хвалі 30,83 і 227 метраў.

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскіму часу з 19.30 да 20.30 на хвалі 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскіму часу на кароткіх хвалі: 31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

РЭДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

зугнення з савецкім народам». Мы сапраўды з вялікім задавальненнем працывалі гэтыя матэрыялы, і прамую старшыню Алекса Балю прыводзім ніжэй амаль поўнацю.

ПРАМОВА А. БАЛЮ
Сур'ёзныя палітычныя падзеі ў маштабе нацыянальным і асабліва міжнародным вельмі жыва стаяць у нашай памяці. І я хацеў бы напамніць тут, што хоць наша асацыяцыя ўстрымліваецца ад крайніх ідэалагічных і палітычных поглядаў, мы не можам, мы не павінны заставацца бездзейнымі — і мы будзем дзейнічаць! — да сур'ёзных праблем, якія нядаўна паставілі пад пагрозю мір і ледзь не ўверглі зямны шар у катастрофу тэрмаядзернай вайны.

Злучаныя Штаты Амерыкі абвінавачвалі маладую і маленькую Кубінскую рэспубліку ў жаданні напасці на іх вялікую тэрыторыю і арганізавалі ваенную і марскую блакаду Кубы, пераклаўшы на Савецкі Саюз адказнасць за створанне напружанне.

«Калі гэта не ты, то твой брат... ці нехта з тваіх сваякоў!» — гаварыў воўк з байкі, абвінавачваючы ягна ў тым, нібы яно муціць чыстыя хвалі. На ішчасце для ўсяго свету, «брат» — Савецкі Саюз —

кіруецца людзьмі з цвярозымі галовамі. Мір ва ўсім свеце быў выратаваны дзякуючы разумнаму рашэнню Прэзідэнта Хрушчова. У той жа час Злучаныя Штаты Амерыкі прызналі кубінскую незалежнасць і прынялі абавязаньства павяжаць гэтую незалежнасць (што не ўваходзіла ў іх першапачатковыя намеры, калі меркаваць па апошніх заявах прэзідэнта Кенедзі, які ў адной з прамых прызнаў адказнасць сваёй краіны за іштэрвенцыю на Кубу ў 1961 г.).

Палітыка сілы, якую прымяняюць Злучаныя Штаты Амерыкі, не можа пакідаць нас спакойнымі... Хоць зараз няма немінучай пагрозы вайны (кубінскія падзеі гэта даказалі), але мір яшчэ не стаў чымсьці трывалым і надзейным. За мір трэба змагацца, мір трэба абараняць.

... Мы ніколі не забудзем, што першым актам Савецкай улады была знамянальная Дэкларацыя аб міры, якую Ленін адрасаваў цэламу свету пасля ўзяцця Зімяна палаца.

Мы, члены асацыяцыі «Францыя — СССР», павінны заўсёды памятаць: на працягу 45 год свайго існавання Савецкі Саюз заўсёды прытрымліваўся палітыкі міру.

СССР гіганцкімі крокамі ідзе наперад па шляху прагрэсу ва ўсіх галінах: навуковай, тэхнічнай, культурнай.

Калі гітлераўцы напалі на яго тэрыторыю, вялікі савецкі народ люта абрушыўся на свайго агрэсара, які быў таксама нашым агрэсарам, і павёў тытанічную барацьбу, і мы ніколі не забудзем, якімі жахлівымі ахвярамі — чалавечымі жыццямі і матэрыяльнымі стратамі — ён адначасна ў свой уклад ў агульную барацьбу, што наблізіла і наша вызваленне.

Тым больш, мы ніколі не забывалі наш цудоўны саюз, які спаяў Францыю і СССР у ішчасці і ў барацьбе. Мы помнім гераічныя подзвігі, здзейшчаныя славаўтай эскадрыляй «Нармандыя — Нёман».

І зараз, нягледзячы на бяздоказны паклёп (паклёп заўсёды бывае бяздоказным), мы можам сказаць, што паміж Францыяй і Савецкім Саюзам няма ніякіх спрэчных пытанняў. Наадварот, згодна з пагадненнямі ў Рамбулье паміж прэзідэнтамі дэ Голем і Хрушчовым, у мінулым годзе былі адкрыты амаль адначасова дзве выстаўкі — у Парыжы і ў Маскве. І гэта не віна СССР, што гандлёвыя пагадненні не дасягнулі такога развіцця, як чакалася ў Францыі ці ў Савецкім Саюзе.

Нас бязмежна радуе дружба нашых двух народаў. Падтрымліваць гэтую дружбу і ўмацоўваць яе — задача камітэтаў асацыяцыі «Францыя — СССР».

Дзякуючы падарожкам, арганізаваным у Савецкі Саюз, наша аўдыторыя значна пашырылася — аж да Савецкага Саюза. Доказ — вось гэта невялікая газета «Голас Радзімы», якая выходзіць у Мінску. Яна надрукавала вытрымкі з

Музыка М. ФРАДКІНА.

А потым ты в Парыж возвратился домой
На подаренном мной самолете.

В небесах мы летали одних,
Мы теряли друзей боевых,
Ну, а тем, кому выпало жить,
Надо помнить о них и дружить.

Я приеду в Париж, все дома обойду,
Под землю весь город объеду,
Из «Нормандиш» летчика там я найду,
Мы продолжим былую беседу.
Мы за правое дело дрались, камарад,
Нам война ненавистна иная,
Не поддайся обману, французский собрат,
Верность клятве своей сохраняя.

В небесах мы летали одних,
Мы теряли друзей боевых,
Ну, а тем, кому выпало жить,
Надо помнить о них и дружить!

Воспоминание об эскадрилье «Нормандия — Нёман»

УМЕРЕННО

Я волнюсь, слышав французскую речь,
Вспоминаю далекие годы.
Я с французом дружил, не забыть наших встреч
Там, где Нёман несёт свои воды.
Там французские летчики в дождь и туман
По врагу наносили удары.
А советские парни в рядах партизан
Воевали в долине Луары.

В небесах мы летали одних,
Мы теряли друзей боевых,
Ну, а тем, кому выпало жить,
Надо помнить о них и дружить.

Слова Е. ДОЛМАТОВСКОГО.

Я волнюсь, слышав французскую речь,
Вспоминаю далекие годы.
Я с французом дружил, не забыть наших встреч
Там, где Нёман несёт свои воды.
Там французские летчики в дождь и туман
По врагу наносили удары.
А советские парни в рядах партизан
Воевали в долине Луары.

В небесах мы летали одних,
Мы теряли друзей боевых,
Ну, а тем, кому выпало жить,
Надо помнить о них и дружить.

Что ты делаешь нынче, французский собрат,
Где ты ходишь теперь, где летаешь?
Не тебя ль окликал я: «Бонжур, камарад!»
Отвечал ты мне: «Здравствуй, товарищ!»
Мы из фляги одной согревались зимой,
Охраняли друг друга в полете.

апошняга нумару нашай газеты з апісаннем летнага падарожжа ў СССР.

Будзем жа змагацца за палітэніне адносіны паміж Францыяй і СССР, за ўзаемаразуменне, за трывалы мір — залог ішчасця простых людзей нашай краіны.

Мы дзякуем французскім сябрам за іх цеплыя словы аб нашай любімай Радзіме. Савецкія людзі маюць самыя лепшыя пакуці да таленавітага і мужнага народа Францыі, які дзяліў з намі цяжкія другія сусветнай вайны. Жадаем ім самых вялікіх поспехаў у высакароднай справе барацьбы за мір і дружбу паміж народамі. Асаблівае значэнне гэтай дзейнасці мае ў сучасны момант, калі паміж урадамі дзяржаў НАТО абмяркоўваецца пытанне аб допуску бундэсвера да ядзернай зброі, аб тым, каб французская армія стала побач з мілітарызмі заходнегерманскімі ваеннымі сіламі — супраць Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін, супраць лагера міру і дэмакратыі.

У пісьме М. П. Буж'е былі і такія радкі:

«У мяне ёсць два вучні, якіх я вучу рускай мове. Адзін з іх — мой муж, а другі — з камітэта Парыжскага друку. Нам вельмі патрэбны падручнікі, напрыклад граматыка за 5, 6 і 7 класы. Калі магчыма, вельмі прашу вас прыслаць іх. Мае вучні будуць вам удзячны разам са мной».

Паважаныя Марыя Паўлаўна! Мы абавязкова вышлем вам тое, што вы просіце. А пакуль што змяшчаем адну з самых любімых і папулярных у нас песень «Успамінаю аб эскадрылі «Нармандыя — Нёман». Прачытайце яе, калі ласка, вашым вучням, а таксама іншым знаёмым — сябрам Савецкага Саюза. Няхай яна будзе для іх і дапаможнікам па рускай мове, і прывітанням з нашай Беларускай рэспублікі, адтуль, дзе «Нёман нясе свае воды»...

— Здаецца, у нашай праграме штосьці няправільна спланавана.

Без слоў.